

15

การสัมผัสภาษาอังกฤษที่ปรากฏในบทแปลภาษาไทยสองสมัย: กรณีศึกษางานแปลเรื่อง “ความพยาบาท”*

English Language Contact in Thai Translations from Two Different Time Periods: A Case Study of the Thai Translations of the Novel *Vendetta!* (1886)

Received: September 26, 2021 | Revised: October 20, 2021| Accepted: October 20, 2021

ดร.ณิชา กลิ่นขจร **

Dr. Nicha Klinkajorn

* งานวิจัยนี้ได้รับทุนสนับสนุนทุนวิจัย โครงการจัดตั้งภาควิชาภาษาอังกฤษ คณะศิลปศาสตร์และวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

** อาจารย์ประจำโครงการจัดตั้งภาควิชาภาษาอังกฤษ คณะศิลปศาสตร์และวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ อีเมล: nicha.klinkajorn@gmail.com

Lecturer, Department of English, Faculty of Liberal Arts and Science, Kasetsart University, Kamphaeng San Campus. Email: nicha.klinkajorn@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มุ่งศึกษาการสัมผัสภาษาอังกฤษที่ปรากฏในบทแปลเรื่อง “ความพยาบาท” ฉบับภาษาไทยสองสมัย โดยวิเคราะห์ลักษณะการยืมและความเข้มข้นของคำยืมภาษาอังกฤษแบบทับศัพท์เปรียบเทียบกัน ข้อมูลที่ใช้ศึกษาคืองานแปลเรื่อง “ความพยาบาท” ซึ่งแปลจากนวนิยายเรื่อง Vendetta! (1886) ฉบับแรกแปลโดย “แม่วัน” (2445) และฉบับที่สองแปลโดย “ว.วินิจฉัยกุล” (2530) ผลการวิเคราะห์พบว่าคำยืมภาษาอังกฤษแบบทับศัพท์ที่พบมากที่สุดในงานแปลทั้งสองสมัย คือคำที่อยู่ในวงศัพท์สิ่งของที่กินไม่ได้ สำหรับปริมาณของคำยืมภาษาอังกฤษแบบทับศัพท์นั้น งานแปลฉบับ “แม่วัน” มีปริมาณหรือความเข้มข้นของการยืมสูงกว่าฉบับ “ว.วินิจฉัยกุล” คือฉบับ “แม่วัน” มีความเข้มข้น 217 คะแนน ส่วนฉบับ “ว.วินิจฉัยกุล” มีความเข้มข้น 184 คะแนน สรุปได้ว่าการสัมผัสภาษาอังกฤษปรากฏให้เห็นในงานแปลสมัยเก่ามากกว่างานแปลสมัยปัจจุบัน ทั้งนี้เนื่องจากความแตกต่างของยุคสมัย และปัจจัยที่มาจากผู้แปล ผู้อ่าน และภูมิหลังทางสังคม

คำสำคัญ: การสัมผัสภาษา, การยืมภาษา, คำยืมภาษาอังกฤษ, การแปล, ความพยาบาท

Abstract

This article explores English language contact over time in Thai translations by analyzing the borrowing and intensity of loanwords in the form of English transliteration as found in two Thai translated versions of the same work which were completed in different time periods. The data used for this study are taken from the two Thai translated versions of Vendetta! (1886), or Khwamphayabat in Thai. The first version was translated by "Mae Won" in 2445 BE and the other by "V.Vinicchayakul" in 2530 BE. It is seen that the transliterated English loanwords which are found most often in the translations from both eras are in the domain of inedible things. In terms of intensity of contact, the borrowing in Mae Won's version gets 217 points, while the version of "V.Vinicchayakul" gets 184 points on the borrowing scale. It may be concluded that the English language contact in the translation from the older time shows more intensity than that of the contemporary version. This is understood to be because of the different eras and factors associated with the translators, the target readers, and the social backgrounds.

Keywords: language contact, linguistic borrowing, English loanword, translation, Vendetta!

บทนำ

การสัมผัสภาษาถือเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้ภาษาเปลี่ยนแปลงไป ปราณี กุลละวณิชย์ (2534: 374) ได้กล่าวไว้ว่า “เมื่อเราพูดถึงการเปลี่ยนแปลงของภาษานั้น โดยปกติเราพูดถึงภาษาเดียวกันโดยเปรียบเทียบทีละสองสมัยและชี้ให้เห็นความแตกต่างของภาษาในสองสมัยนั้นในลักษณะของการวิวัฒนาการจากภาษาในสมัยที่เก่ากว่ามายังภาษาในสมัยที่ใหม่กว่า” ผู้วิจัยเห็นว่าปรากฏการณ์นี้เป็นประเด็นที่น่าสนใจมาก โดยเฉพาะงานแปลภาษาเดียวกันที่ต่างสมัยกันนั้นจะสะท้อนการสัมผัสภาษาผ่านการยืมคำเหมือนหรือต่างกันอย่างไร เนื่องจากเชื่อว่าคำยืมเป็นลักษณะหนึ่งที่บ่งบอกถึงการสัมผัสภาษา และความเข้มข้นของการยืมยังสะท้อนลักษณะการใช้ภาษาของผู้แปลและความเป็นไปของสังคมในสมัยนั้นๆ ได้ งานแปลเป็นงานที่เกี่ยวข้องกับภาษาสองภาษา ผู้ทำงานแปลจึงต้องมีความรู้สองภาษา (หรือมากกว่า) หัวใจสำคัญของการทำงานแปลประการหนึ่งคือการที่ผู้แปลจะต้องผละจากภาษาต้นฉบับ (source language) และถ่ายทอดออกมาเป็นภาษาฉบับแปล (target language) ได้อย่างสละสลวยเป็นธรรมชาติ โดยที่ยังคงความหมายทั้งหมดของสารไว้ การผลิตงานแปลให้ได้คุณภาพดังกล่าวถือเป็นเรื่องยาก เพราะในทางทฤษฎีถือว่าผู้มีความรู้สองภาษามักจะเกิด “การสัมผัสภาษา” ขึ้นในตัวเอง กล่าวคือ เกิดภาวะที่ภาษาหนึ่งมีอิทธิพลต่ออีกภาษาหนึ่ง หรือที่เรียกว่าภาวะแทรกซ้อน (interference) ในการทำงานแปลภาวะแทรกซ้อนมักเกิดจากภาษาต้นฉบับมีต่อภาษาฉบับ

แปล ทั้งนี้มีสมมติฐานว่างานแปลในสมัยเก่ากว่าจะมีลักษณะการยืมภาษาอังกฤษต่างกับงานแปลในสมัยปัจจุบันเนื่องจากความแตกต่างของสภาพสังคมวัฒนธรรม การใช้ภาษา บทบาทและสถานภาพของการแปล รวมถึงการศึกษาศาสตร์ด้านการแปลทั้งหลักการแปล กระบวนการแปล รวมถึงกลวิธีในการแปล

บทความวิจัยนี้จึงมุ่งศึกษาการสัมผัสภาษาอังกฤษที่ปรากฏในบทแปลภาษาไทยสองสมัยซึ่งแปลจาก นวนิยายเรื่อง *Vendetta!* (1886) ทั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์ลักษณะการยืมตามวงศัพท์และความเข้มข้นของคำยืมภาษาอังกฤษแบบทับศัพท์ที่ปรากฏในบทแปลภาษาไทยทั้งสองฉบับ เหตุที่เลือกนวนิยายแปลเรื่อง “ความพยาบาท” มาศึกษาวิเคราะห์ เพราะมีคู่เทียบฉบับแปลสองฉบับคือ ฉบับที่แปลโดย “แม่วัน” หรือ พระยาสุรินทราชา (นกยูง วิเศษกุล) พิมพ์ครั้งแรก พ.ศ. 2445 และฉบับที่แปลโดย “ว.วินิจฉัยกุล” หรือคุณหญิงวินิตา ดิถียนต์ พิมพ์ครั้งแรก พ.ศ. 2530 แต่ละฉบับแปลขึ้นในเวลาที่ต่างสมัยกัน คือระยะเวลาในการแปลห่างกันถึง 85 ปี ฉบับหนึ่งแปลในสมัยรัชกาลที่ 5 อีกฉบับแปลในสมัยรัชกาลที่ 9 จึงทำให้มองเห็นความแตกต่างของภาษาได้อย่างชัดเจน ทั้งนี้นวนิยายแปลทั้งสองฉบับยังเป็นบทแปลที่ทรงคุณค่า เพราะผู้แปลต่างมีความรู้ความสามารถและเป็นที่ยอมรับในวงการวรรณกรรม นอกจากนี้ฉบับแปลของ “แม่วัน” ยังมีคุณค่าทางประวัติศาสตร์การแปลของไทย เพราะถือเป็นนวนิยายแปลจากภาษา

อังกฤษเรื่องแรกของประเทศไทยอีกด้วย สำหรับต้นฉบับภาษาอังกฤษของเรื่อง “ความพยาบาท” นี้มีชื่อว่า Vedetta! หรือชื่อตามปกในของนวนิยายคือ *Vendetta! Or the Story of One Forgotten* แต่งโดยมารี คอเรลลี (Marie Corelli) นักประพันธ์หญิงผู้มีชื่อเสียงในยุคปลายวิคตอเรียน (ตรงกับรัชกาลที่ 5) นวนิยายเรื่องนี้พิมพ์ครั้งแรกใน ค.ศ. 1886 (พ.ศ.2429)เนื้อเรื่องหลักของนวนิยายเรื่องนี้เกี่ยวข้องกับความรัก ความอาฆาต และการแก้แค้น

แนวคิดเรื่องการสัมผัสภาษาและการยืมภาษา

“การสัมผัสภาษา” เป็นปรากฏการณ์ที่บุคคลผู้รู้สองภาษาเกิดภาวะที่ภาษาหนึ่งมีอิทธิพลต่ออีกภาษาหนึ่งลักษณะที่บ่งบอกถึงการสัมผัสภาษาได้เป็นอย่างดีคือ “การยืมภาษา” การศึกษาวิเคราะห์การใช้คำยืมจึงสะท้อนความเข้มข้นของการสัมผัสภาษาได้ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

การสัมผัสภาษา

คำว่า “สัมผัสภาษา” (language contact) ผู้ที่ใช้คำนี้เป็นคนแรก คือ ยูเรียล ไวไรค์ (Uriel Weinreich) จากคำอธิบายของ Weinreich (1953: 1) และการถอดความของอมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ (2546: 50) สามารถสรุปได้ว่าการสัมผัสภาษาเป็นปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นอย่างเป็นธรรมชาติในตัวผู้รู้หลายภาษา คนเหล่านี้พูดภาษามากกว่าหนึ่งภาษาสลับกันหรือปนกัน ทำให้ภาษาเหล่านั้นมีอิทธิพลซึ่งกันและกัน สิ่งที่น่าสนใจคือ จุดที่มีการสัมผัสภาษาคือ “ตัวบุคคล” ผู้รู้หลายภาษา ไม่ใช่ “ตัวภาษา” แต่การสัมผัสภาษาที่เกิดขึ้นในตัวบุคคลจะสะท้อนออกมาผ่านตัวภาษา

Auer (2020: 147-167) ได้สรุปไว้ว่าการสัมผัสภาษานั้นเป็นผลมาจากปัจจัยทางสังคมที่ส่งเสริมให้ผู้พูดที่ใช้ภาษาต่างกันสื่อสารกัน ปัจจัยทางสังคมเหล่านี้ได้แก่ ปัจจัยทางวัฒนธรรม ปัจจัยทางการเมือง ปัจจัยทางเศรษฐกิจ รวมไปถึงปัจจัยเรื่องของอำนาจ เป็นต้น ปัจจัยทางสังคมเมื่อผนวกกับปัจจัยด้านภาษา ทั้งในแง่ของไวยากรณ์ คำศัพท์ รวมถึงการใช้ภาษา ล้วนส่งผลต่อปริมาณและคุณภาพของการสัมผัสภาษาทั้งสิ้น เมื่อภาษามากกว่าหนึ่งภาษา

สัมผัสกันในตัวผู้รู้หลายภาษา จะเกิดปรากฏการณ์ที่ภาษาเหล่านั้นมีอิทธิพลต่อกันกล่าวคือเกิดการนำลักษณะของภาษาหนึ่งไปใช้ในอีกภาษาหนึ่ง หรือทั้งสองภาษายืมลักษณะซึ่งกันและกัน การสัมผัสภาษาไม่จำเป็นต้องเกิดขึ้นเฉพาะภาษาที่ใช้ในพื้นที่ใกล้เคียงกันเท่านั้น แต่อาจเกิดจากการเรียนภาษา เช่น คนไทยเรียนภาษาอังกฤษ LaPolla (2009: 227) กล่าวว่ายิ่งสภาวะสองภาษามีความเข้มข้นมากเท่าไร การสัมผัสภาษาก็จะมีความเข้มข้นมากขึ้นเท่านั้น Weinreich (1953: 1) เรียกปรากฏการณ์เช่นนี้ว่า interference phenomena (ปรากฏการณ์การแทรกแซง) ในการแทรกแซงนั้น เกิดขึ้นในรูปแบบของการยืมภาษา (language borrowing) การปนภาษา (language mixing) และการสลับภาษา (language switching)แท้จริงแล้วปรากฏการณ์ทั้งสามนี้มีลักษณะที่คล้ายคลึงกัน “การปนภาษา” มีความหมายครอบคลุมที่สุด แต่หากแจกแจงในรายละเอียด “การยืมภาษา” จะหมายถึงการปนภาษาในระดับคำหรือสำนวน ส่วน “การสลับภาษา”เป็นการปนภาษาในระดับประโยค (อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ 2548: 94-98)

การยืมภาษา

“การยืมภาษา” เป็นปรากฏการณ์ที่เกิดจากการแทรกแซงทางภาษาที่บ่งบอกถึงการสัมผัสภาษา ถือเป็นกลไกที่จะทำให้ภาษาเปลี่ยนแปลงไปได้ อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ (2546: 51) กล่าวว่าการยืมภาษามีหลายระดับได้แก่ ระดับเสียง เช่น เสียง [s] [f] ในคำว่า ปารีส เทนนิส กราฟ ปรูฟ เป็นต้น ระดับคำ เช่น คำว่า คอร์ส บัส เมล์ ที่ยืมมาจากภาษาอังกฤษ ฮวงจุ้ย เฮง ที่ยืมมาจากภาษาจีน หรือคำราชาศัพท์ ที่ยืมมาจากภาษาบาลีสันสกฤต เป็นต้น และระดับไวยากรณ์ เช่น การเรียงคำในวลี ภาษาไทยเป็นภาษาที่มีส่วนหลักอยู่ข้างหน้า (head initial) แต่เมื่อรับอิทธิพลของภาษาอื่น เช่น ภาษาอังกฤษหรือภาษาสันสกฤตซึ่งมีการเรียงคำแบบส่วนหลักอยู่ข้างหลัง (head final) จึงพบคำว่า รัฐศาสตร์ สัทวิทยา ช็อกโกแลตเค้ก ในภาษาไทย

เป็นต้น ในบทความนี้มุ่งเน้นศึกษาที่การยืมในระดับคำ [1] โดยศึกษาวิเคราะห์เฉพาะคำยืมประเภททับศัพท์เท่านั้น เพราะเป็นการยืมแบบตรงที่สุด เห็นชัดเจนที่สุด และสะท้อนให้เห็นถึงการสัมผัสภาษามากที่สุด

ระเบียบวิธีวิจัย

บทความนี้ผู้วิจัยได้แนวทางในการดำเนินการวิจัยจากบทความวิจัยเรื่อง "ภาษาไทยกับการสัมผัสภาษาอังกฤษที่ปรากฏในพระราชหัตถเลขาพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว"(อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ 2546) ซึ่งได้นำเสนอการวิเคราะห์ลักษณะการยืมและความเข้มข้นของการยืมภาษาอังกฤษในภาษาไทยที่ปรากฏในพระราชหัตถเลขาพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

สำหรับวิธีดำเนินการศึกษาวิเคราะห์ ผู้วิจัยได้อ่านบทแปลเรื่อง "ความพยาบาท" ทั้งสองฉบับ ในระหว่างที่อ่านได้บันทึกคำยืมภาษาอังกฤษแบบทับศัพท์ทุกคำที่พบโดยไม่นับคำที่พบซ้ำและคำที่เป็นชื่อเฉพาะ (proper name) เช่น ชื่อบุคคล ชื่อเมือง ฯลฯ เพราะชื่อเฉพาะย่อมต้องใช้การทับศัพท์ในการแปลอยู่แล้ว ทั้งนี้ได้นับรวมคำยืมปน[2] เข้าไว้ในจำนวนนี้ด้วยเพราะถือว่ายังคงเป็นการทับศัพท์อยู่ เมื่ออ่านจบและได้ข้อมูลคำยืมภาษาอังกฤษแบบทับศัพท์แล้ว ได้นำคำเหล่านั้นมาจัดประเภทจำแนกตามวงศัพท์ โดยใช้กรอบที่ปรับจาก "วงศัพท์คำทับศัพท์ในสมัยรัชกาลที่ 5" ของสกาวรัตน์ คงนคร (2554: 64) เพื่อหาคำตอบว่าในแต่ละสมัยมีการใช้คำยืม

---

[1] การยืมระดับคำมีหลายลักษณะทั้งการยืมมาใช้โดยการทับศัพท์ เช่น คอมพิวเตอร์ (computer) คอนเสิร์ต (concert) การบัญญัติศัพท์ใหม่ เช่น จิตวิทยา (psychology) จิตบำบัด (psychotherapy) และการยืมแบบแปล เช่น น้ำผึ้งพระจันทร์ (honey moon) อาหารจานด่วน (fast food) เป็นต้น (สุนันท์ อัญชลีนุกูล 2549; สกาวรัตน์ คงนคร 2554)

[2] คำยืมปน (loan blend) หมายถึง คำที่เกิดจากการปนกันระหว่างคำในภาษาหนึ่งกับอีกภาษาหนึ่ง ได้แก่ คำพื้นเมือง กับ คำยืมภาษาต่างประเทศ ส่วนใหญ่คำยืมปนจะประกอบไปด้วย คำพื้นเมืองที่บอกประเภทหลักของสิ่งนั้น และ คำยืมภาษาต่างประเทศที่บอกประเภทย่อยของสิ่งนั้น เช่น หมาพุดเดิ้ล เสื้อแจ๊กเก็ต เป็นต้น ในทางการแปล สัญฉวี สายบัว (2540: 65) เรียกวิธีการนี้ว่าการปรับบทระดับคำ

ภาษาอังกฤษแบบทับศัพท์ในวงศัพท์ใดบ้าง จำนวนเท่าใดและเหมือนหรือต่างกันอย่างไร โดยสกาวรัตน์ คงนคร (2554: 64) เสนอกรอบคำทับศัพท์ในสมัยรัชกาลที่ 5 ไว้ 15 วงศัพท์ ได้แก่ วงศัพท์สิ่งมีชีวิต 7 วงศัพท์ แบ่งเป็นมนุษย์ 5 วงศัพท์ ไม่ใช่มนุษย์ 2 วงศัพท์ และวงศัพท์สิ่งไม่มีชีวิต 8 วงศัพท์ แบ่งเป็นสิ่งของ 6 วงศัพท์ และสถานที่ 2 วงศัพท์

เมื่อวิเคราะห์วงศัพท์ของคำยืมภาษาอังกฤษแบบทับศัพท์ที่พบในบทแปลเรื่อง “ความพยาบาท” ทั้งสองฉบับแล้ว จากนั้นจึงวิเคราะห์ความเข้มข้นของการสัมผัสภาษา โดยใช้เกณฑ์ตามสเกลการยืมของ Thomason (2001) ร่วมกับเกณฑ์การให้คะแนนความเข้มข้นของการสัมผัสภาษาของ อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์(2546) ประกอบกับเกณฑ์ที่ผู้วิจัยเพิ่มเติมเอง (ดังได้นำเสนอในตารางที่ 2) การศึกษาวิเคราะห์ระดับความเข้มข้นของการยืมโดยยึดเกณฑ์ตามที่ Thomason (2001: 70 อ้างถึงใน อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ 2546: 51-52) ได้แบ่งระดับการสัมผัสภาษาออกเป็น 4 ระดับ เรียกว่า“สเกลการยืม”(borrowing scale) ระดับการยืมขึ้นอยู่กับความเข้มข้นของการสัมผัสภาษา (intensity of contact) ได้แก่ การสัมผัสแบบผิวเผิน คือ มีการยืมศัพท์ที่เป็นคำเนื้อหา, การสัมผัสแบบเข้มข้นเล็กน้อย คือ มีการยืมคำหน้าที่, การสัมผัสแบบค่อนข้างเข้มข้น คือ มีการยืมคำเนื้อหาและคำหน้าที่มากขึ้น และการยืมไวยากรณ์พอสมควร, และการสัมผัสภาษาแบบเข้มข้น คือ มีการยืมอย่างมาก ทั้งด้านคำศัพท์ ได้แก่ คำเนื้อหาและคำหน้าที่และด้านไวยากรณ์

วงศัพท์คำยืมภาษาอังกฤษแบบทับศัพท์ในงานแปลเรื่อง “ความพยาบาท” ทั้งสองสมัย

ในงานแปลเรื่อง “ความพยาบาท” ฉบับ “แม่วัน” ซึ่งเป็นงานแปลในสมัยรัชกาลที่ 5 นั้น พระยาสุรินทราชาผู้แปลได้ตัดทอนเนื้อความบางตอนออกไป เนื้อหาของ “ความพยาบาท” ฉบับ “แม่วัน” จึงมีความยาวไม่เท่ากับฉบับ “ว.วินิจฉัยกุล” ซึ่งเป็นงานแปลในสมัยรัชกาลที่ 9 กล่าวคือ

ฉบับ “แม่วัน” มีเนื้อหา 26 บท ส่วนฉบับ “ว.วินิจฉัยกุล” มี 37 บท ดังที่วิไลลักษณ์ เรืองมานะ (2546) ได้สรุปว่า “บทแปลของ “แม่วัน” ถ่ายทอดได้ไม่ตรงตามต้นฉบับเนื่องจากมีการเพิ่มความ การเปลี่ยนความ การรวบความ และการละไม่แปล แต่บทแปลของ “ว.วินิจฉัยกุล” จะรักษาความหมายไว้อย่างครบถ้วนตรงตามต้นฉบับ” ในเนื้อหาทั้ง 26 บทของฉบับ “แม่วัน” พบคำยืมภาษาอังกฤษทั้งสิ้น 107 คำ ส่วนฉบับ “ว.วินิจฉัยกุล” เป็นงานแปลเนื้อหาทั้งหมดตามต้นฉบับ จึงมีความยาวกว่าฉบับ “แม่วัน” 11 บท ทั้งนี้ในฉบับของ “ว.วินิจฉัยกุล” พบคำยืมภาษาอังกฤษแบบทับศัพท์ทั้งสิ้น 128 คำ คำยืมในงานแปลทั้งสองฉบับสามารถจัดประเภทตามวงศัพท์ได้ 8 วงศัพท์เหมือนกันดังนี้

<u>วงศัพท์ที่เกี่ยวกับสิ่งมีชีวิต ได้แก่</u>

1) คน-กลุ่มคน

ฉบับ “แม่วัน” พบ 24 คำ เช่น โซไซเอตี, เอดิเตอร์, เอมเปอเรอร์, เคานต์, กปิเตน

ฉบับ “ว.วินิจฉัยกุล” พบ 27 คำ เช่น รอยัลลิสต์, สุลต่าน, มาดาม, เคานต์, กัปตัน

2) ภาษา-คำพูด

ฉบับ “แม่วัน” พบ 6 คำ เช่น เบรโว, กู๊ดไนท์, อย่างอองปรางซ์, มายลอร์ด

ฉบับ “ว.วินิจฉัยกุล” พบ 4 คำ เช่น จุ๊ก..จุ๊ก...จุ๊กโลโดลา โลโดลา ทริล-ลิลลิล สวีท สวีท สวีท, บราโว, ช่างโรแมนติคอะไรอย่างนี้

3) ความคิด-การกระทำ

ฉบับ “แม่วัน” พบ 20 คำ เช่น แปลน, อินเตอร์เรสต์, เท็มเทชั่น, ร้องเพลงฮึมๆ , เรี่ยมเฟิสต์

ฉบับ “ว.วินิจฉัยกุล” พบ 11 คำ เช่น เสิร์ฟ, เกม, ฮัมเพลง, เปิดฟลอร์, เต้นวอลทซ์

4) พืช

ฉบับ “แม่วัน” พบ 4 คำ เช่น ดอกไวโอเล็ต, เฟิน, ช่อดอกไม้สะโนดร๊อป

ฉบับ “ว.วินิจฉัยกุล” พบ 25 คำ เช่น ใบเฟิร์น, ไอริส, หญ้ามอส, ลูกแพร์, ผลพีช, มิสเซิลโท

5) สัตว์-เทพและภูตผี

ฉบับ “แม่วัน” พบ 3 คำ เช่น นกไนติงเกล, นางเทพธิดา (แฟรี่)

ฉบับ “ว.วินิจฉัยกุล” พบ 4 คำ เช่น นกไนติงเกล, นกทรัช

<u>วงศัพท์ที่เกี่ยวกับสิ่งไม่มีชีวิต ได้แก่</u>

6) สิ่งของที่กินได้

ฉบับ “แม่วัน” พบ 10 คำ เช่น บรั่นดีวิสกี้, บ็องบ็อง (ของหวานมีผลไม้เคลือบน้ำตาล เป็นต้น), พลัมพุ๊ดดิ้ง, เบียร์, เข้าแฝ่

ฉบับ “ว.วินิจฉัยกุล” พบ 9 คำ เช่น คอนยัค, เหล้าไวน์, ขนมพลัมพุดดิ้ง, เบียร์, กาแฟ

7) สิ่งของที่กินไม่ได้

ฉบับ “แม่วัน” พบ 33 คำ เช่น ล้อกเก๊ต, เสื้ออีวนิงเดร๊ส, บุหรี่ซิกาแรต, เสื้อโอเวอร์โก๊ต, เรือย้อต

ฉบับ “ว.วินิจฉัยกุล” พบ 42 คำ เช่น ภาพสเก็ตช์, ริบบิ้น, ซิการ์, เสื้อคลุมโอเวอร์โค้ต, เรือยอร์ช

8) สถานที่

ฉบับ “แม่วัน” พบ 7 คำ เช่น โฮเต็ล, บ๊อกซ์[3], สเตชั่นรถไฟ, ห้องไปรเวต, คอนเวนต์

ฉบับ “ว.วินิจฉัยกุล”พบ 6 คำ เช่น วิลล่า, ห้องเคบิน, คอนแวนต์

---

[3] สถานที่สำหรับชมการแสดง

คำยืมภาษาอังกฤษแบบทับศัพท์ในงานแปลทั้งสองสมัยแบ่งประเภทตามวงศัพท์ได้เหมือนกัน 8 วงศัพท์ นอกจากนี้ยังพบว่าลำดับในการพบก็มีความใกล้เคียงกันมากจนเกือบจะเป็นลำดับเดียวกัน หากแต่แตกต่างกันที่จำนวน เมื่อคิดเป็นอัตราส่วนร้อยละของคำยืมภาษาอังกฤษแบบทับศัพท์แต่ละวงศัพท์ ดังปรากฏในตารางที่ 1 ซึ่งจะเห็นได้ว่าเมื่อจัดลำดับคำยืมภาษาอังกฤษแบบทับศัพท์จากมากไปหาน้อย บทแปลทั้งสองฉบับมีการเรียงลำดับที่เกือบจะตรงกัน จะเห็นได้ว่าทั้งฉบับ “แม่วัน” และ ฉบับ “ว.วินิจฉัยกุล” ต่างใช้คำยืมภาษาอังกฤษแบบทับศัพท์ในวงศัพท์สิ่งของที่กินไม่ได้มากที่สุดเหมือนกัน และวงศัพท์สัตว์-เทพและภูตผีน้อยที่สุดเหมือนกัน ต่างกันที่วงศัพท์พืชที่บทแปลฉบับใหม่พบเป็นลำดับต้น ได้แก่ ลำดับที่ 3 ในขณะที่ฉบับเก่าพบเป็นลำดับท้าย ได้แก่ ลำดับที่ 7 จากตัวเลขนี้อาจสะท้อนให้เห็นว่าคำศัพท์ที่เกี่ยวกับพืช เช่น ต้นไม้ ดอกไม้ จากต่างประเทศเป็นที่รู้จักมากขึ้นในกลุ่มผู้อ่านบทแปลภาษาไทย ทำให้ผู้แปลเลือกใช้คำยืมภาษาอังกฤษแบบทับศัพท์มาใช้ในงานแปลสมัยปัจจุบันมากกว่าสมัยก่อนค่อนข้างมาก กล่าวคือ จากที่พบในฉบับ “แม่วัน” เพียงร้อยละ 3.74 แต่พบในฉบับ “ว.วินิจฉัยกุล” ถึงร้อยละ 19.53 นอกจากนี้ที่เห็นได้จากตารางที่ 1 เกี่ยวกับเรื่องของลำดับ คือ วงศัพท์ภาษา-คำพูด ที่ฉบับเก่าพบในลำดับกลางคือลำดับที่ 5 แต่ในฉบับใหม่พบวงศัพท์นี้ในลำดับท้ายคือลำดับที่ 7

ตารางที่ 1 ลำดับและอัตราร้อยละของคำยืมภาษาอังกฤษแบบทับศัพท์แต่ละวงศัพท์ที่พบในงานแปลเรื่อง “ความพยาบาท” ทั้งสองฉบับ

ลำดับที่	วงศัพท์และจำนวนของคำยืมที่พบ คิดเป็นร้อยละ ฉบับ “แม่วัน”		ลำดับที่	วงศัพท์และจำนวนของคำยืมที่พบ คิดเป็นร้อยละ ฉบับ “ว.วินิจฉัยกุล”	
1	สิ่งของที่กินไม่ได้	30.84	1	สิ่งของที่กินไม่ได้	32.81
2	คน-กลุ่มคน	22.43	2	คน-กลุ่มคน	21.09
3	ความคิด-การกระทำ	18.69	3	พืช	19.53
4	สิ่งของกินได้	9.35	4	ความคิด-การกระทำ	8.59
5	ภาษา-คำพูด	5.61	5	สิ่งของกินได้	7.03

ลำดับที่	วงศัพท์และจำนวนของคำยืมที่พบ คิดเป็นร้อยละ ฉบับ “แม่วัน”		ลำดับที่	วงศัพท์และจำนวนของคำยืมที่พบ คิดเป็นร้อยละ ฉบับ “ว.วินิจฉัยกุล”	
6	สถานที่	6.54	6	สถานที่	4.69
7	พืช	3.74	7	ภาษา-คำพูด	3.13
8	สัตว์-เทพและภูตผี	2.80	-	สัตว์-เทพและภูตผี	3.13
	รวม 100%			รวม 100%	

การเปรียบเทียบการใช้คำยืมภาษาอังกฤษแบบทับศัพท์ในงานแปลเรื่อง “ความพยาบาท” ทั้งสองสมัย

ในนวนิยายแปลเรื่อง “ความพยาบาท” ที่แปลขึ้นในช่วงเวลาที่ต่างกันถึงเกือบ 100 ปี พบว่าการใช้คำยืมภาษาอังกฤษแบบทับศัพท์ซึ่งแสดงออกถึงการสัมผัสภาษามีทั้งจุดที่เหมือนและแตกต่างกันในประเด็นการสะกดคำและการเลือกใช้ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

การสะกดคำ

ในงานแปลทั้งสองฉบับมีการใช้คำยืมภาษาอังกฤษแบบทับศัพท์คำเดียวกันแต่สะกดต่างกันเป็นจำนวนมาก ทั้งนี้เนื่องจากในสมัยก่อนนั้นยังไม่มีการกำหนดวิธีการสะกดคำที่แน่นอนชัดเจนและเป็นระบบเช่นในสมัยปัจจุบัน หลักเกณฑ์การทับศัพท์ภาษาอังกฤษในภาษาไทยอย่างเป็นทางการฉบับแรกออกโดยราชบัณฑิตยสถานในปี 2485 (สำนักนายกรัฐมนตรี 2532: 439) ทำให้การสะกดคำในฉบับเก่ากว่าใช้การสะกดที่หลากหลาย บ้างสะกดตามตัวอักษรภาษาอังกฤษ บ้างสะกดตามที่ได้ยินหรือตามที่ออกเสียง คำยืมภาษาอังกฤษแบบทับศัพท์คำเดียวกันที่มีการสะกดต่างกันในงานแปลต่างสมัย มีตัวอย่างเช่น[4] ไอสครีม-ไอศกรีม, แมดาม-มาดาม, เบรโว-บราโว, คริสต์มัส-คริสต์มาส เป็นต้น

[4] การนำเสนอตัวอย่างในบทความนี้ เป็นการนำเสนอคู่กันของคำจากงานแปลสองสมัย โดยคั่นด้วยเครื่องหมายยัติภังค์ โดยคำหน้าเป็นตัวอย่างจากงานแปลฉบับ “แม่วัน” ส่วนคำหลังมาจากงานแปลฉบับ “ว.วินิจฉัยกุล”

นอกจากนี้ยังพบว่าการสะกดคำยืมภาษาอังกฤษแบบทับศัพท์คำเดิมในงานแปลแต่ละฉบับ มีการสะกดไม่สม่ำเสมอ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในฉบับ “แม่วัน” ซึ่งน่าจะเป็นสาเหตุเดียวกันดังที่ได้กล่าวข้างต้น นั่นคือ ยังไม่มีระเบียบแบบแผนที่ชัดเจนในการทับศัพท์ภาษาอังกฤษหรือแม้แต่ยังไม่มีหน่วยงานที่ทำหน้าที่นี้โดยตรงในสมัยอดีต ตัวอย่างเช่น เสื้อเชิ้ต/เสื้อเชิต, ก๊าร์ด/การ์ด, ฟูล/ฟุล เป็นต้น ในขณะที่ฉบับ “ว.วินิจฉัยกุล” พบเพียง 1 คำคือ เมอร์เทิ้ล/เมอร์เทิล

การเลือกใช้คำยืมภาษาอังกฤษแบบทับศัพท์และลักษณะการใช้

จากการเก็บข้อมูลพบว่าในการสื่อความหมายถึงสิ่งเดียวกันของงานแปลเรื่อง “ความพยาบาท” ทั้งสองสมัย มีการเลือกใช้คำยืมภาษาอังกฤษแบบทับศัพท์ที่ทั้งตรงกันและไม่ตรงกันอยู่ กล่าวคือ ในบางครั้งงานแปลทั้งสองฉบับต่างเลือกใช้คำยืมภาษาอังกฤษแบบทับศัพท์ทั้งคู่ แต่บางครั้งมีเพียงฉบับใดฉบับหนึ่งที่เลือกใช้คำยืมภาษาอังกฤษแบบทับศัพท์ ในขณะที่อีกฉบับไม่ได้เลือกใช้ ตัวอย่างการเลือกใช้คำยืมภาษาอังกฤษแบบทับศัพท์ในงานแปลฉบับ “แม่วัน” ในขณะที่งานแปลฉบับ “ว.วินิจฉัยกุล” ไม่ได้เลือกใช้ เช่น ออนเน่อร์-เกียรติยศ, เอดิเตอร์-บรรณาธิการ, กระดาษแบงก์โน้ต-ธนบัตร เป็นต้น และตัวอย่างการไม่เลือกใช้คำยืมภาษาอังกฤษแบบทับศัพท์ในงานแปลฉบับ “แม่วัน” ในขณะที่งานแปลฉบับ “ว.วินิจฉัยกุล” เลือกใช้ เช่น บุหรี่-ซิการ์, คณะพฐู-ฮาเร็ม, จัดของที่ข้าพเจ้าสั่งมาให้-เสิร์ฟ เป็นต้น เป็นที่น่าสังเกตว่าไม่เสมอไปที่ฉบับเก่าหรือใหม่ฉบับใดฉบับหนึ่งจะเลือกใช้คำยืมภาษาอังกฤษแบบทับศัพท์เสมอ และไม่เสมอไปที่ในงานแปลสมัยเก่าเลือกใช้คำยืมภาษาอังกฤษแบบทับศัพท์เพราะไม่มีทางเลือกอื่นให้เลือกใช้ เพราะพบว่าบางคำก็มีคำศัพท์บัญญัติให้เลือกใช้แล้ว เช่น ในงานแปลฉบับ “แม่วัน” เลือกใช้คำว่า ‘เอมเปอเรอร์’ แม้ว่าจะมีคำว่า ‘จักระพรรดิ[5] ให้เลือกใช้แล้ว คะแนนความเข้มข้นของการเลือกใช้คำยืมภาษาอังกฤษแบบ

[5] ตรวจสอบจาก อักขราภิธานศรับท์ ของแดนบีช แบรดเลย์ (2514) หรือหมอบรัดเลย์

ทับศัพท์จึงเป็นสิ่งที่น่าสนใจและจะแสดงให้เห็นได้ว่าบทแปลฉบับอดีตหรือปัจจุบันมีความเข้มข้นในการสัมผัสภาษาอังกฤษเหมือนหรือแตกต่างกันอย่างไรซึ่งจะนำเสนอในหัวข้อต่อไป

นอกจากนี้ยังเป็นที่น่าสังเกตว่าคำยืมภาษาอังกฤษแบบทับศัพท์คำเดียวกันที่พบในงานแปลสมัยเก่าฉบับ “แม่วัน” มีการใช้ในลักษณะ “คำยืมปน” แต่ในสมัยปัจจุบันฉบับ “ว.วินิจฉัยกุล” คำยืมปนนั้นได้เปลี่ยนมาเป็นคำยืมที่เข้ามาอยู่ในภาษาไทยแล้ว ภาษาไทยรับเข้ามาเป็นคำในภาษา และเป็นที่รู้จัก จึงไม่มีคำไทยนำหน้าเพื่อบอกประเภทให้กับสิ่งนั้นอีก ตัวอย่าง เช่น น้ำแข็งไอสครีม-ไอศกรีม, บ้านวิลล่า-วิลล่า, แพรริบบิ้น-ริบบิ้น เป็นต้น

ความเข้มข้นของการสัมผัสภาษาอังกฤษที่ปรากฏในงานแปลสองสมัย

ความเข้มข้นของการสัมผัสภาษาอังกฤษที่สะท้อนจากคำยืมภาษาอังกฤษแบบทับศัพท์นั้น ผู้วิจัยได้กำหนดเกณฑ์โดยมีสเกลการยืมของ Thomason (2001: 70) ประกอบกับวิธีการวัดระดับความเข้มข้นเชิงปริมาณของอมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ (2546: 64) ที่ “อาศัยหลักการทางทฤษฎีที่ว่าสิ่งที่ยืมง่ายแสดงความเข้มข้นของการสัมผัสภาษาน้อยกว่าสิ่งที่ยืมยาก เช่น คำนามเป็นสิ่งที่ภาษาหนึ่งจะยืมจากอีกภาษาหนึ่งง่ายกว่าคำกริยา ดังนั้นถ้ามีการยืมคำกริยาก็แสดงว่ามีการสัมผัสภาษาเข้มข้นกว่าการยืมคำนาม เป็นต้น นอกจากนั้น คำที่ภาษาผู้ยืมมีอยู่แล้วก็เป็นสิ่งที่ไม่น่ายืมหรือยืมยากกว่าคำที่ภาษาผู้ยืมไม่มีและจำเป็นต้องยืม ดังนั้น ในระหว่างคำนาม 2 คำ คำหนึ่งยืมเพราะจำเป็น แต่อีกคำยืมเพราะไม่จำเป็น จะถือว่าคำที่ยืมเพราะไม่จำเป็นแสดงความเข้มข้นของการสัมผัสภาษามากกว่าคำยืมเพราะจำเป็น” นอกจากนี้ผู้วิจัยเองยังได้เพิ่มคำยืมภาษาอังกฤษแบบทับศัพท์ที่พบใช้ในภาษาผู้ยืมแล้ว และคำยืมปน รวมถึงคำยืมที่มีการวงเล็บภาษาไทยเข้าไปในเกณฑ์ด้วย เพราะเห็นว่าคำเหล่านี้สามารถบ่งบอกได้ถึงระดับความเข้มข้นของการสัมผัสภาษาเหมือนกัน แต่อยู่ในระดับน้อย เพราะนำมาใช้ได้

ง่ายเนื่องจากเป็นที่เข้าใจและคุ้นเคยดีแล้วสำหรับผู้อ่าน โดยการสืบค้นการมีอยู่ของคำนั้น งานแปลสมัยเก่าตรวจสอบจาก *อักขราภิธานศรับท์* ของแดนบีช แบรดเลย์ (2514) ซึ่งถือเป็นพจนานุกรมไทยฉบับแรกรวบรวมและจัดพิมพ์ขึ้นเมื่อ พ.ศ.2416 และเป็นฉบับที่ตรงกับช่วงเวลาที่งานแปลเรื่องความพยาบาทฉบับ “แม่วัน” เผยแพร่ ส่วนงานแปลสมัยปัจจุบันตรวจสอบจาก พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2525 (ราชบัณฑิตยสถาน 2525) ซึ่งเป็นฉบับล่าสุด ขณะที่งานแปลเรื่องความพยาบาทฉบับ “ว.วินิจฉัยกุล” พิมพ์ครั้งที่ 1 ในปี 2530 ระดับคะแนนความเข้มข้นของการยืมภาษาที่ผู้วิจัยใช้มีเกณฑ์ตามตารางที่ 2 ซึ่งแสดงเกณฑ์ระดับคะแนนความเข้มข้นของการยืมภาษาที่แบ่งออกเป็น 5 ระดับคะแนน เรียงลำดับตามความจำเป็นของการยืม กล่าวคือความจำเป็นในการยืมสูงมีระดับคะแนนต่ำ และความจำเป็นในการยืมต่ำมีระดับคะแนนสูง ดังปรากฏรายละเอียดในตาราง

ตารางที่ 2 เกณฑ์ระดับคะแนนความเข้มข้นของการยืมภาษาแบ่งตามลักษณะของการยืม

ลักษณะของคำยืมภาษาอังกฤษแบบทับศัพท์ที่แสดงการสัมผัสภาษา	คะแนนความเข้มข้น
พบใช้ในภาษาผู้ยืมอยู่แล้ว, คำยืมปน, คำยืมที่มีวงเล็บภาษาไทยประกอบ	1
คำนามที่ภาษาไทยไม่มีคำเรียก	2
คำนามที่ภาษาไทยมีคำเรียกอยู่แล้ว	3
คำกริยาและคำเนื้อหาอื่น ๆ ที่ภาษาไทยไม่มีคำเรียก	4
คำกริยาและคำเนื้อหาอื่น ๆ ที่ภาษาไทยมีคำเรียกอยู่แล้ว	5

ตารางที่ 3 คะแนนความเข้มข้นและอัตราร้อยละของคำยืมภาษาอังกฤษแบบทับศัพท์แต่ละลักษณะในงานแปลเรื่อง “ความพยาบาท” ทั้งสองฉบับ

คะแนนความเข้มข้น	งานแปลฉบับ “แม่วัน” พบคำยืมภาษาอังกฤษแบบทับศัพท์ ทั้งสิ้น 107 คำ		งานแปลฉบับ “ว.วินิจฉัยกุล” พบคำยืมภาษาอังกฤษแบบทับศัพท์ ทั้งสิ้น 128 คำ	
	คะแนนความเข้มข้น	อัตราส่วนร้อยละ	คะแนนความเข้มข้น	อัตราส่วนร้อยละ
1	**พบ 44 คำ = 44 คะแนน** เช่น เสื้อเชิ้ต, อย่างอองปรางซ์ (อย่างเจ้า), พระเยซู	20.28	**พบ 95 คำ = 95 คะแนน** เช่น หมวกฮู้ด, ฟุต, เรือแคนู	51.63

คะแนนความเข้มข้น	งานแปลฉบับ “แม่วัน” พบคำยืมภาษาอังกฤษแบบทับศัพท์ ทั้งสิ้น 107 คำ		งานแปลฉบับ “ว.วินิจฉัยกุล” พบคำยืมภาษาอังกฤษแบบทับศัพท์ ทั้งสิ้น 128 คำ	
	คะแนนความเข้มข้น	อัตราส่วนร้อยละ	คะแนนความเข้มข้น	อัตราส่วนร้อยละ
2	**พบ 27 คำ = 54 คะแนน** เช่น โซไซเอตี, คารนิวาล, สัปเป้อร์	24.88	**พบ 17 คำ = 34 คะแนน** เช่น รอยัลลิสต์, โอเปร่า, แดฟโฟดิล	18.48
3	**พบ 29 คำ = 87 คะแนน** เช่น แอกซิเดนท์, เอมเปอเรอร์, มินิต	40.09	**พบ 11 คำ = 33 คะแนน** เช่น คาเฟ่, แจสมิน, คอนยัค	17.94
4	**พบ 3 คำ = 12 คะแนน** เช่น เสฟ, กู๊ดไนท์, เซ็น	5.53	**พบ 3 คำ = 12 คะแนน** เช่น โรแมนติค	6.52
5	**พบ 4 คำ = 20 คะแนน** เช่น เบรโว, แดมน์, อิม	9.22	**พบ 2 คำ = 10 คะแนน** เช่น บราโว	5.43
รวม	217 คะแนน	100	184 คะแนน	100

คำยืมภาษาอังกฤษที่พบในงานแปลเรื่อง “ความพยาบาท” ทั้งสองฉบับแต่ละคำได้คะแนนความเข้มข้นตามเกณฑ์ที่ปรากฏในตารางที่ 2 และนำเสนอคะแนนความเข้มข้นของคำยืมที่พบในงานแปลทั้งสองฉบับในตารางที่ 3 จากตารางที่ 3 ทำให้เห็นว่าคะแนนความเข้มข้นของการยืมคำในงานแปลเรื่อง “ความพยาบาท” ฉบับ “แม่วัน” นั้นมี 217 คะแนนต่อเนื้อหา 26 บท ส่วนฉบับ “ว.วินิจฉัยกุล” มีคะแนนความเข้มข้น 184 คะแนนต่อเนื้อหา 37 บท หมายความว่าคะแนนความเข้มข้นของการสัมผัสภาษาในงานแปลเรื่อง “ความพยาบาท” ฉบับ “แม่วัน” ซึ่งแปลขึ้นในสมัยรัชกาลที่ 5 มีระดับคะแนนสูงกว่าแม้จะมีจำนวนบทน้อยกว่าฉบับ “ว.วินิจฉัยกุล” ซึ่งเป็นงานแปลสมัยรัชกาลที่ 9 นอกจากนี้ในตารางที่ 3 ยังได้นำเสนออัตราความเข้มข้นคิดเป็นอัตราส่วนร้อยละ เพื่อสามารถนำงานแปลทั้งสองฉบับมาเปรียบเทียบกันได้ จากตารางเมื่อพิจารณาในภาพรวมจะพบว่า งานแปลฉบับ “แม่วัน” มีคะแนนความเข้มข้นของการสัมผัสภาษาที่แสดงผ่านคำยืมภาษาอังกฤษแบบทับศัพท์สูงกว่างานแปลฉบับ “ว.วินิจฉัยกุล” ในเกือบทุกลักษณะหรือทุกระดับความเข้มข้น ไม่ว่าจะเป็นการยืมง่ายที่มีคะแนนความเข้มข้นต่ำหรือการยืมยากที่มีคะแนนความเข้มข้นสูง นอกจากนี้ยังเห็นได้ว่า

ลักษณะการยืมที่มีอัตราความเข้มข้นสูงที่สุดในงานแปลแต่ละสมัยสามารถสะท้อนการสัมผัสภาษาที่ปรากฏในงานแปลสมัยนั้นได้เป็นอย่างดี กล่าวคือ งานแปลฉบับ “แม่วัน” พบการยืมคำภาษาอังกฤษแบบทับศัพท์ในคำนามที่ภาษาไทยมีคำเรียกอยู่แล้วมากที่สุด คือ ร้อยละ 40.09 เช่น แอกซิเดนท์ เอมเปอเรอร์ มินิต มีคำเรียกในภาษาไทยอยู่แล้ว ได้แก่ อุบัติเหตุ จักรพรรดิ และ นาที ตามลำดับ ซึ่งถือเป็นลักษณะของการยืมที่ไม่ค่อยมีความจำเป็นต้องยืมนัก (คะแนนความเข้มข้นเป็น 3 ซึ่งถือว่าค่อนข้างสูง) ในขณะที่ฉบับ “ว.วินิจฉัยกุล” พบลักษณะของการยืมที่มีอัตราความเข้มข้นสูงที่สุดคือร้อยละ 51.63 ในคำยืมภาษาอังกฤษแบบทับศัพท์ที่พบใช้ในภาษาผู้ยืมอยู่แล้ว เช่น ฟุต เกม ริบบิ้น โน้ต และคำยืมปน เช่น หมวกฮู้ด เรือแคนู เสื้อสูท ซึ่งมีคะแนนความเข้มข้นเป็น 1 หรือน้อยที่สุดเพราะถือว่าเป็นคำที่ผู้อ่านคุ้นเคยเพราะเป็นคำที่เข้ามาอยู่ในระบบภาษาอยู่แล้วจึงง่ายต่อการยืม จากคะแนนความเข้มข้นนี้แสดงให้เห็นว่างานแปลเรื่อง “ความพยาบาท” ฉบับ “แม่วัน” ได้รับอิทธิพลหรือถูกแทรกแซงจากภาษาต้นฉบับมากกว่างานแปลฉบับ “ว.วินิจฉัยกุล” หรือกล่าวได้ว่างานแปลฉบับ “แม่วัน” สะท้อนการสัมผัสภาษาอังกฤษมากกว่างานแปลฉบับ “ว.วินิจฉัยกุล” คะแนนความเข้มข้นดังกล่าวสามารถสะท้อนความเป็นไปของสังคมในยุคสมัยที่แตกต่างกันได้อีกด้วย สำนักงานเสริมสร้างเอกลักษณ์ของชาติ (The National Identity Office 2021: 68-70) ได้ระบุไว้ว่า บริบทของงานวรรณกรรมในสมัยรัชกาลที่ 5 นั้นเป็นยุคที่วงการวรรณกรรมไทยเปิดรับสิ่งใหม่ ๆ เข้ามามาก มีการพิมพ์หนังสือ การออกวารสารและนิตยสารซึ่งถือเป็นรูปแบบใหม่ของการเขียน รวมถึงการมีเรื่องสั้น นวนิยาย และนวนิยายแปลจากภาษาอังกฤษเป็นครั้งแรก งานเขียนหลายประเภทเหล่านี้ในช่วงแรกมีลักษณะการเขียนแบบตะวันตกเนื่องจากยังเป็นยุคแรก วงการวรรณกรรมไทยในยุคนี้จึงเผชิญกับสภาวะการเปลี่ยนผ่านภายในจากยุคเก่าสู่ยุคใหม่ไปพร้อมกับการเผชิญกับอิทธิพลภายนอกจากโลกตะวันตก งานแปลเรื่องความพยาบาทฉบับ “แม่วัน” ที่มีคะแนนความเข้มข้นของการสัมผัสภาษาที่สูงนี้สามารถสะท้อนข้อ

เท็จจริงนี้ได้เป็นอย่างดีส่วนฉบับ “ว.วินิจฉัยกุล” ที่มีคะแนนความเข้มข้นของการสัมผัสภาษาน้อยกว่าก็สะท้อนความเป็นไปของวงการวรรณกรรมไทยในยุคสมัยที่ใหม่กว่าว่าได้ข้ามผ่านความเปลี่ยนแปลงมายังยุคสมัยใหม่โดยสมบูรณ์แล้ว ทั้งงานเขียนที่มีลักษณะคงที่ในแบบของไทยมากขึ้นกว่าสมัยแรกที่มีแบบอย่างจากตะวันตก และงานแปลที่มีลักษณะมุ่งเน้นไปที่ผู้อ่านภาษาฉบับแปลที่ขยายวงกว้างมากขึ้นกว่าสมัยแรกที่มีผู้อ่านในวงจำกัด

การสัมผัสภาษาอังกฤษที่ปรากฏในงานแปลสองสมัย: ภาพสะท้อนบริบทของวรรณกรรมไทยต่างสมัย

จากการศึกษาวิเคราะห์การสัมผัสภาษาอังกฤษที่สะท้อนในรูปของคำยืมภาษาอังกฤษแบบทับศัพท์ที่ปรากฏในงานแปลเรื่อง “ความพยาบาท” ทั้งสองสมัย คือ ฉบับ “แม่วัน” ซึ่งเป็นงานแปลในสมัยรัชกาลที่ 5 และ ฉบับ “ว.วินิจฉัยกุล” ซึ่งเป็นงานแปลในสมัยรัชกาลที่ 9 พบว่า งานแปลฉบับ “แม่วัน” มีอัตราความเข้มข้นของการสัมผัสภาษามากกว่าฉบับ “ว.วินิจฉัยกุล” ผลการวิเคราะห์นี้สอดคล้องกับผลการวิจัยของวิไลลักษณ์ เรืองมานะ (2546) ที่กล่าวว่า การแปลในระดับคำและสำนวนนั้น “แม่วัน” ใช้การทับศัพท์โดยตรง ในขณะที่ “ว.วินิจฉัยกุล” ใช้การทับศัพท์เฉพาะคำที่ไม่มีในวัฒนธรรมไทย แสดงให้เห็นได้ว่าสาเหตุหนึ่งมาจากการมีการบัญญัติคำในภาษาไทยไว้ใช้แสดงความหมายครอบคลุมมากขึ้นจนไม่ต้องยืมคำแบบทับศัพท์เท่าสมัยก่อน ตามที่ Grojeans (1982 อ้างถึงใน ปรารถนา กาลเนาวกุล 2544: 11) กล่าวไว้ว่า “หนึ่งในสาเหตุของการใช้คำยืมแบบทับศัพท์คือเพื่อเติมความต้องการด้านคำศัพท์” และสุธิวงศ์ พงศ์ไพบูลย์ (2531 อ้างถึงในนงลักษณ์ บัณฑุวงศ์ 2560: 10) ได้เปรียบเทียบการยืมภาษาว่าเหมือนการกินอาหารเพื่อประทังชีวิต นั่นหมายความว่าเมื่อภาษาของผู้ยืมมีการบัญญัติศัพท์มาใช้อย่างเพียงพอแล้ว การยืมก็จะลดลงกว่าภาษาในสมัยที่เก่ากว่า นอกจากนี้ในสมัยปัจจุบันมีการศึกษาศาสตร์ด้านการแปลมากขึ้นทำให้ผู้แปลตระหนักและระวังการใช้คำยืมภาษาอังกฤษแบบทับศัพท์ ใน

บางกรณีการใช้คำยืมภาษาอังกฤษแบบทับศัพท์ยังถูกจัดเป็นการใช้ภาษาที่ไม่ชัดเจนด้วย (ธีรภักดิ์ เชาว์ภักดี 2560) เพราะถือเป็นภาษาที่อาจเข้าใจได้เพียงคนบางกลุ่มเท่านั้น ด้วยเหตุนี้จึงส่งผลให้งานแปลในสมัยปัจจุบันใช้คำยืมภาษาอังกฤษแบบทับศัพท์เท่าที่จำเป็น รวมไปถึงผู้อ่านงานแปลในสมัยปัจจุบันมีกลุ่มที่กว้างขึ้นกว่าแต่ก่อนที่มีแต่ผู้มีการศึกษาดีเท่านั้นที่อ่าน จึงเป็นอีกสาเหตุให้งานแปลในสมัยเก่ามีคำยืมภาษาอังกฤษแบบทับศัพท์มากกว่างานแปลในสมัยปัจจุบัน

นอกจากนี้ความเข้มข้นของการสัมผัสภาษาอังกฤษที่ปรากฏในงานแปลเรื่อง “ความพยาบาท” ทั้งสองสมัย ยังสามารถสะท้อนแนวโน้มและข้อเท็จจริงเกี่ยวกับงานแปลทั้งสองสมัยนี้ ทั้งจุดที่เหมือนและต่างกัน กล่าวคือ งานแปลทั้งสองสมัยต่างผลิตออกมาด้วยวัตถุประสงค์เพื่อความบันเทิงเป็นหลัก ไม่ใช่ด้วยวัตถุประสงค์ของงานราชการอย่างสมัยก่อนหน้านี้ (รัชกาลที่ 1-4) ดังเช่นที่วินิตา ดิถียนต์ (2543: 19-20) กล่าวถึงงานแปลในสมัยรัชกาลที่ 5 ไว้ว่า “ศิลปวัฒนธรรมของตะวันตกเริ่มเข้ามามีบทบาทในรัชกาลที่ 4 อยู่บ้างแล้ว และเห็นชัดเจนขึ้นว่าไทยในรัชกาลที่ 5 กำลังเลี้ยวไปทางวัฒนธรรมใหม่ เมื่อมาถึงยุคนี้วัฒนธรรมเก่าบางอย่างที่เคยรุ่งเรืองเฟื่องฟูในรัชกาลที่ 1 และ 2 กลายเป็นของล้าสมัยโดยสิ้นเชิง เห็นได้ชัดคือ ไม่มีการโปรดเกล้าฯ ให้แปลวรรณกรรม เพื่อประโยชน์ของราชการบ้านเมืองอีก ... แต่เป็นรูปของความบันเทิงทางตัวหนังสือล้วนๆ” โดยเฉพาะอย่างยิ่งงานแปลเรื่อง “ความพยาบาท” ของ “แม่วัน” นั้นได้รับความสนใจเป็นอย่างมาก เพราะถือเป็นของใหม่ในสมัยนั้น ทั้งลักษณะภาษาที่ใช้ที่มีลักษณะของสำนวนภาษารวมถึงการเลือกใช้คำแบบภาษาอังกฤษอยู่มาก เห็นได้จากระดับความเข้มข้นที่มากของการสัมผัสภาษา สิ่งนี้สะท้อนให้เห็นแง่มุมทางประวัติศาสตร์ของวงการวรรณกรรมไทย โดยงานแปลฉบับ “แม่วัน” เป็นช่วงเวลาที่วงการวรรณกรรมของไทยได้รับอิทธิพลมาจากโลกตะวันตกและเป็นช่วงเวลาที่ประเทศไทยก้าวเข้าสู่ภาวะทันสมัย (modernization period) (Inphen 2020: 289) การที่ผู้แปลใช้คำยืมภาษาอังกฤษแบบทับศัพท์ในปริมาณมาก

แม้บางคำไม่จำเป็นต้องยืม นอกจากจะสะท้อนสภาวะการสัมผัสภาษาในตัวของผู้แปลเองแล้ว ยังยืนยันข้อมูลที่สำนักงานเสริมสร้างเอกลักษณ์ของชาติ (The National Identity Office 2021: 68-70) กล่าวไว้ว่าวรรณกรรมในสมัยรัชกาลที่ 5 มีแนวทางแบบตะวันตกและในแง่ของการแปลยังถือได้ว่าการแปลในลักษณะเช่นนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อการสร้างบรรยากาศที่แปลกใหม่ (air of exoticism) ให้กับผู้อ่าน (Inphen 2020: 291) ซึ่งถือเป็นการแปลแบบเน้นภาษาต้นฉบับ (source-text oriented translation) คนไทยที่ไม่คุ้นเคยกับภาษาลักษณะนี้จึงให้ความสนใจ

แม้งานแปลเรื่อง “ความพยาบาท” ฉบับ “แม่วัน” จะตัดทอนเนื้อหาจากต้นฉบับออกไป แต่ก็ยังถือเป็นนวนิยายแปลเรื่องยาวเรื่องแรกของไทย วินิตา ดิถียนต์ (2543: 26) กล่าวถึงวรรณกรรมแปลในสมัยรัชกาลที่ 5 ไว้ว่า “ตรงตามรูปแบบของการแปลในยุคปัจจุบันคือการแปลโดยตรงจากต้นฉบับเดิม” แต่การแปลเนื้อหาให้ครบถ้วนตามต้นฉบับอาจไม่เคร่งครัดเท่ากับการแปลในสมัยหลัง อีกทั้งความแปลกใหม่และตื่นตาตื่นใจที่มีให้กับงานแปลในสมัยรัชกาลที่ 5 ไม่เกิดขึ้นแล้วกับงานแปลในสมัยรัชกาลที่ 9 ปัจจุบันงานแปลและนักแปลมีจำนวนมาก หัวใจสำคัญของงานแปลสมัยใหม่จึงอยู่ที่การเลือกเรื่องที่น่าสนใจสอดคล้องกับความนิยมของผู้อ่านมาแปล ความพิถีพิถันในการใช้ภาษา และการแปลที่มีความถูกต้องครบถ้วนตามต้นฉบับโดยเน้นภาษาฉบับแปล (target-text oriented translation) นอกจากนี้ความเปลี่ยนแปลงทางสังคม ความเจริญก้าวหน้าของศาสตร์การแปล และความทันสมัยของเทคโนโลยีการพิมพ์ยังทำให้กลุ่มผู้อ่านขยายขึ้นจากผู้อ่านในสังคมชั้นสูงมาเป็นกลุ่มผู้อ่านทั่วไป

บทสรุป

การศึกษาวิเคราะห์การสัมผัสภาษาภาษาอังกฤษที่สะท้อนในรูปของคำยืมภาษาอังกฤษแบบทับศัพท์ที่ปรากฏในงานแปลเรื่อง “ความพยาบาท” ทั้งสองสมัย พบว่างานแปลฉบับ “แม่วัน” ซึ่งเป็นงานแปลในสมัยที่เก่ากว่า

มีอัตราความเข้มข้นของการสัมผัสภาษามากกว่าฉบับ “ว.วินิจฉัยกุล” ซึ่งเป็นงานแปลในสมัยที่ใหม่กว่า กล่าวคือฉบับ “แม่วัน” มีคะแนนความเข้มข้น 217 คะแนน ส่วนฉบับ “ว.วินิจฉัยกุล” มีคะแนนความเข้มข้น 184 คะแนน แต่งานแปลทั้งสองฉบับมีลักษณะของการยืมโดยแบ่งตามวงศัพท์ได้ 8 วงศัพท์เหมือนกัน และอัตราความถี่ของคำยืมภาษาอังกฤษแบบทับศัพท์จำแนกตามวงศัพท์ที่พบมากที่สุดและน้อยที่สุดเหมือนกันเช่นกัน ได้แก่ พบวงศัพท์ที่เกี่ยวกับสิ่งไม่มีชีวิต ประเภทสิ่งของที่กินไม่ได้ มากที่สุด และวงศัพท์ที่เกี่ยวกับสิ่งมีชีวิต ประเภทสัตว์ น้อยที่สุด ทั้งนี้ในการใช้คำยืมภาษาอังกฤษแบบทับศัพท์ในงานแปลทั้งสอง พบว่ามีการสะกดคำ การเลือกใช้และลักษณะการใช้ที่แตกต่างกันอยู่ โดยงานแปลฉบับ “ว.วินิจฉัยกุล” จะมีวิธีการสะกดคำที่สม่ำเสมอกว่างานแปลฉบับ “แม่วัน” นอกจากนี้พบว่างานแปลฉบับ “แม่วัน” แม้จะมีคะแนนความเข้มข้นสูงกว่าแต่ไม่ได้หมายความว่างานแปลฉบับ “แม่วัน” จะเลือกใช้คำยืมภาษาอังกฤษแบบทับศัพท์ในการแปลเสมอไป เพราะในบางครั้งในการแปลคำเดียวกัน งานแปลฉบับ “ว.วินิจฉัยกุล” เลือกใช้คำยืมภาษาอังกฤษแบบทับศัพท์แต่งานแปลฉบับ “แม่วัน” ไม่ได้เลือกใช้ เหตุที่งานแปลฉบับ “แม่วัน”มีคะแนนความเข้มข้นสูงส่วนหนึ่งเป็นเพราะเลือกใช้คำยืมภาษาอังกฤษแบบทับศัพท์ในการแปล แม้ว่าในยุคสมัยนั้นจะมีคำเรียกในภาษาไทยใช้อยู่แล้ว อนึ่งงานแปลฉบับ “แม่วัน” มีคะแนนความเข้มข้นของการสัมผัสภาษาที่แสดงผ่านคำยืมภาษาอังกฤษแบบทับศัพท์สูงกว่างานแปลฉบับ “ว.วินิจฉัยกุล” เกือบทุกระดับความเข้มข้น ทั้งการยืมง่ายที่มีคะแนนความเข้มข้นต่ำหรือการยืมยากที่มีคะแนนความเข้มข้นสูง และจากผลการวิเคราะห์พบว่า งานแปลฉบับ “แม่วัน” เลือกใช้การยืมคำภาษาอังกฤษแบบทับศัพท์ในคำนามที่มีคำเรียกอยู่แล้วในภาษาไทยมากที่สุด ถือเป็นลักษณะของการยืมที่ไม่มีความจำเป็นนัก ส่วนฉบับ “ว.วินิจฉัยกุล” มีการยืมคำภาษาอังกฤษแบบทับศัพท์ที่ใช้แพร่หลายในภาษาผู้ยืมอยู่แล้วและคำยืมปนมากที่สุด ถือเป็นลักษณะที่ง่ายต่อการยืมเพราะเป็นคำที่เข้ามาอยู่ในระบบภาษานานพอจนผู้อ่านคนไทย

คุ้นเคยกันดี แสดงให้เห็นว่างานแปลในสมัยรัชกาลที่ 5 ได้รับอิทธิพลหรือถูกแทรกแซงจากภาษาต้นฉบับมากกว่างานแปลในสมัยรัชกาลที่ 9 กล่าวได้ว่างานแปลในสมัยเก่ามีการสัมผัสภาษาอังกฤษสูงกว่างานแปลในสมัยใหม่ทั้งนี้เนื่องมาจากความแตกต่างของบริบทของการแปลวรรณกรรมไทย ทั้งปัจจัยด้านผู้แปล ผู้อ่าน และภูมิหลังทางสังคม

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

แดนบีช แบรดเลย์, 2514. **อักขราภิธานศรับท์**. กรุงเทพฯ: คุรุสภาลาดพร้าว.

นงลักษณ์ บัณฑุวงศ์, 2560. **การใช้คำภาษาต่างประเทศในภาษาไทย**. กรุงเทพฯ: คณะมนุษยศาสตร์และประยุกต์ศิลป์ มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย.

ปราณี กุลละวณิชย์, 2534. "การเปลี่ยนแปลงของภาษา." ใน **เอกสารชุดวิชาภาษาไทย 3 หน่วยที่ 14 มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช** (หน้า 369-436). นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

ปรารถนา กาลเนาวกุล, 2544. **การปนภาษาอังกฤษในภาษาไทยของรายการโทรทัศน์: ลักษณะทัศนคติ การรับรู้ และแรงจูงใจ**. สงขลา: คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.

มารี คอเรลลี, 2504. **ความพยาบาท**. (แปลโดย แม่วัน). พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ: องค์การค้าของคุรุสภา ศึกษาภัณฑ์พาณิชย์. (ต้นฉบับพิมพ์เมื่อ 1886, ภาษาอังกฤษ)

_____, 2546. **ความพยาบาท**. (แปลโดย ว.วินิจฉัยกุล). พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์เพื่อนดี. (ต้นฉบับพิมพ์เมื่อ 1886, ภาษาอังกฤษ)

ราชบัณฑิตยสถาน, 2525. **พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525**. กรุงเทพฯ: อักษรเจริญทัศน์.

วินิตา ดิถียนต์, 2543. **เอกสารประกอบการสอนรายวิชาพัฒนาการการแปลในประเทศไทย: การศึกษาเชิงภาษาและวัฒนธรรม**. นครปฐม: สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาชนบท มหาวิทยาลัยมหิดล.

วิไลลักษณ์ เรืองมานะ, 2546. "การศึกษาเปรียบเทียบนวนิยายแปลเรื่อง 'ความพยาบาท' สำนวน 'แม่วัน' กับสำนวน 'ว.วินิจฉัยกุล'." วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล.

สกาวรัตน์ คงนคร, 2554. "ลักษณะและการเปลี่ยนแปลงของคำยืมภาษาอังกฤษในภาษาไทย." วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

สัญฉวี สายบัว, 2540. **หลักการแปล**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

สำนักนายกรัฐมนตรี, 2532. "หลักเกณฑ์การทับศัพท์ภาษาอังกฤษ." **ราชกิจจานุเบกษา** 106 (153): 439.

สุธิวงศ์ พงศ์ไพบูลย์, 2531. **หลักภาษาไทย**. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.

สุนันท์ อัญชลีนุกูล, 2549. "คำยืมกับคำต่างประเทศ: เหมือนหรือแตกต่าง." **ภาษาและภาษาศาสตร์** 24 (2): 36-58.

อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์, 2546. “ภาษาไทยกับการสัมผัสภาษาอังกฤษที่ปรากฏในพระราชหัตถเลขาพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว.” **วารสารอักษรศาสตร์** 33 (1): 48-68.

_____, 2548. **ภาษาในสังคมไทย: ความหลากหลาย การเปลี่ยนแปลง และการพัฒนา**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ภาษาต่างประเทศ

Auer P., 2020. “Language contact.” in E. Adamou & Y. Matras (Eds.), **The routledge handbook of language contact** (pp. 147-167). London: Routledge.

Corelli M., 2014. **Vendetta: A Story of one forgotten**. Denver: Villainous Press.

Grosjean F., 1982. **Life with two languages: An introduction to bilingualism**. Cambridge, M.A: Harvard University Press.

Inphen W., 2020. “A dominant global translation strategy in Thai translated novels: The translation of religious markers in Dan Brown’s thriller novels.” **Manusya** 23 (2): 286-304.

LaPolla R.J., 2009. “Causes and effects of substratum, superstratum and adstratum influence, with reference to Tibeto-Burman languages.” **Senri Ethnological Studies** 75: 227-237.

Thomason S.G., 2001. **Language contact**. Washington, D.C.: Georgetown University Press.

Weinreich U., 1953. **Languages in contact**. The Hague: Mouton.

ข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์

ธีรภักดิ์ เชาว์ภักดี, 2560. **การใช้ภาษาที่ไม่ชัดเจน**. ค้นเมื่อ 15 มิถุนายน 2564, จาก https://e-org.e-tech.ac.th/eorg/depart/thai_social/index.php?option=com_content&view=article&id=133&Itemid=134

The National Identity Office, 2021. **Thailand: Traits and Treasures**. Retrieved June 15, 2021, from https://oer.learn.in.th/search_detail/result/220987